

Methodologische aspecten

In deze toelichting worden de wijzigingen ten opzichte van de voorgaande versie (december 2012) van de satellietrekening van de instellingen zonder winstoogmerk beknopt weergegeven. Voor een beschrijving van de populatie en de algemene methodologie wordt de lezer verwezen naar de publicatie van februari 2004 ['De satellietrekening van de instellingen zonder winstoogmerk 2000-2001'](#), alsook naar de publicatie van december 2012 ['De satellietrekening van de instellingen zonder winstoogmerk 2009-2010'](#).

1. Inleiding

De voorgaande editie van de satellietrekening van de instellingen zonder winstoogmerk (IZW's) dateert van december 2012. De publicatie van dit statistisch product was vervolgens opgeschort omdat voorrang moest worden verleend aan de uitvoering van andere grote projecten met het oog op de nieuwe Europese voorschriften als gevolg van de overschakeling naar het ESR 2010. In 2015 werden bovendien andere methodologische verbeteringen ingevoerd in het centrale kader van de nationale rekeningen.

Nu de omstandigheden met betrekking tot de statistische opdrachten en producties zich hebben gestabiliseerd, kan het INR opnieuw aanknopen bij de productie van de satellietrekening van de IZW's. Op Europees vlak bestaat er geen verplichting inzake de satellietrekening als statistisch product. De satellietrekening van de IZW's verkrijgt evenwel het reeds beschikbare statistische materiaal, aangezien ze de economische gegevens omtrent de verenigingen zonder winstoogmerk bundelt en bovendien coherent is met de definities en registratieregels van de nationale rekeningen.

Deze nieuwe editie van de satellietrekening van de IZW's wordt gekenmerkt door een inhaalbeweging wat betreft de periode waarop de voorgestelde reeksen betrekking hebben. In december 2012 waren de presentatie en de methodologie van de satellietrekening immers aangepast om voor het eerst rekening te kunnen houden met de gegevens uit de jaarrekeningen die de vzw's en stichtingen neerleggen bij de Balanscentrale¹. Gelet op deze nieuwe context, werd de toenmalige satellietrekening opgesteld voor de jaren 2009 en 2010. De huidige publicatie heeft betrekking op een aanzienlijk langere periode, van 2009 tot 2014. De gebruikte methoden blijven in grote lijnen onveranderd ten opzichte van die van 2012. Als gevolg van de coherentie met het centrale kader van de nationale rekeningen, dienden evenwel alle methodologische aanpassingen die dat kader sedertdien onderging, zoals die inzake de overstap naar het ESR 2010, te worden geïntegreerd in de nieuwe editie van de satellietrekening van de IZW's.

Deze nieuwe editie van de satellietrekening beschikt dus over twee belangrijke troeven: ze heeft betrekking op een langere periode (2009-2014) en is voor het eerst coherent met de nationale rekeningen opgesteld volgens de ESR 2010-methodologie.

¹ Meer informatie is te vinden in de editie 2012 van de rekening, waarvan sprake aan het begin van deze paragraaf.

2. Overzicht van de methodologische aanpassingen

Zoals bepaald in het ESR 2010, moeten in de satellietrekeningen alle basisbegrippen en classificaties van het centrale systeem van het ESR 2010 worden gebruikt. Dit centrale systeem vormt het referentiekader, terwijl de opstelling van satellietrekeningen het mogelijk maakt te voorzien in specifiekere statistische behoeften.

De opstelling van de satellietrekening van de IZW's past helemaal in deze filosofie en de gebruikte methoden zijn zo coherent mogelijk met die van toepassing voor het geheel van de nationale rekeningen.

De manier waarop de satellietrekening van de IZW's wordt opgesteld is niet veranderd ten opzichte van de laatste editie van 2012. Dat geldt zowel voor de gebruikte gegevensbronnen (voornamelijk de door de vzw's en stichtingen neergelegde jaarrekeningen, de gegevens van de RSZ, de gegevens van de btw-administratie en de resultaten van de structuurenquête naar de vzw's), als voor de berekeningsmethoden van de aggregaten. Er zij aan herinnerd dat, hoewel de opstelling van de satellietrekening van de IZW's in zeer ruime mate berust op gegevens die rechtstreeks betrekking hebben op de entiteiten in de populatie van de IZW's, werkhypothese moeten worden opgesteld, zodat de resultaten dienen te worden beschouwd als ramingen.

Voor de satellietrekening wordt een beroep gedaan op de gegevens van de structuurenquête bij de vzw's, teneinde meer gedetailleerde berekeningen te kunnen uitvoeren die hoofdzakelijk betrekking hebben op uitsplitsingen van ruimere aggregaten. De structuurenquête werd herzien in 2008. In deze publicatie werd ervoor geopteerd de verdeelsleutels op basis van de enquêteresultaten te herberekenen aan de hand van de gemiddelden over de periode 2010-2014. Met die methode worden de resultaten immers representatiever en stabiel¹. Deze verandering in de analyse van de resultaten van de structuurenquête kan een invloed hebben gehad op sommige ramingen.

Hoewel de manier waarop de satellietrekening wordt opgesteld niet veranderd is, komen de methodologische aanpassingen van 2014 en 2015 in het centrale kader van de nationale rekeningen uiteraard eveneens tot uiting in de statistieken van de IZW's, voor zover ze hiertoe relevant zijn.

Hierna wordt een kort overzicht gepresenteerd van de belangrijkste methodologische aanpassingen die een effect hebben gehad op de opstelling van de satellietrekening van de IZW's. De lijst is evenwel niet exhaustief.

2.1 Kapitalisatie van de uitgaven voor R&D

Als het gaat over de invloed op de aggregaten van de nationale rekeningen als geheel, is de kapitalisatie van R&D ongetwijfeld het meest opvallende element van de overgang naar het ESR 2010.

Volgens het ESR 2010 moeten de uitgaven voor R&D worden geboekt als bruto-vorming van vaste activa, dus als investeringen. Als deze uitgaven door een onderneming voor eigen rekening worden gedaan, moeten ze in aanmerking worden genomen bij de raming van de productie van deze entiteit; ze kunnen ook het resultaat zijn van een aankoop van diensten inzake R&D, die in dat geval niet geregistreerd wordt bij het intermediair verbruik van de onderneming. Finaal neemt de toegevoegde waarde van de ondernemingen toe via een van deze kanalen.

Ook voor de opstelling van de satellietrekening van de IZW's is de nieuwe behandeling van de R&D-uitgaven van toepassing. De berekeningen werden uitgevoerd op het niveau van de afzonderlijke entiteiten, rekening houdend met de resultaten van de tweejaarlijkse enquêtes van Belspo². De volledige enquête-gegevens voor 2014 zijn evenwel nog niet beschikbaar, zodat een raming diende te worden gemaakt.

¹ 2008 en 2009 waren twee overgangsjaren, waarvoor de enquêteresultaten niet bruikbaar zijn. De enquête berust immers op een roterende steekproef die elk jaar een specifieke groep van bedrijfstakken omvat (industrie en bouwnijverheid, handel en horeca, diensten). Het verdient dan ook de voorkeur verscheidene opeenvolgende enquêtes te groeperen om de representativiteit van alle bedrijfstakken te vergroten.

² Belgian Science Policy Office.

2.2 Harmonisering van het gebruik van de nace-codes in het INR

In het verleden gebruikten de partners van het INR (Algemene Directie Statistiek (ADS), Federaal Planbureau en Nationale Bank van België) soms verschillende activiteitencodes (NACE) voor dezelfde economische entiteit. De populaties waarop de diverse statistieken van het INR berustten waren dus niet helemaal geharmoniseerd. De situatie verbeterde met het gebruik vanaf 2009 van een unieke activiteitscode die gezamenlijk wordt toegekend door de partners van het INR. De door de ADS toegekende economische activiteitscode vormt de basis van de harmonisering.

Deze harmonisering heeft ertoe geleid dat een aantal entiteiten in de statistieken van de Bank werden ingedeeld onder een beter passende activiteitscode. Aangezien de reeksen in de satellietrekening starten in 2009, het jaar van de introductie van de harmonisering van de NACE-codes, bevat deze editie van de rekening geen reeksbreuken met betrekking tot de uitsplitsingen van de aggregaten naar bedrijfstak. Ten opzichte van de vorige editie van de rekening kan er daarentegen wel een effect zijn op de uitsplitsingen per bedrijfstak.

2.3 Perimeter van de overheid

De recente statistische ontwikkelingen zijn beïnvloed door de zogenoemde verruimde definitie van de perimeter van de overheid. Aan de hand van een uitgebreide analyse van de productie-eenheden werd nagegaan of een eenheid al dan niet in de overheidssector (S.13) moet worden opgenomen volgens de criteria van het ESR, die in sommige gevallen nader werden toegelicht in de Manual on Government Deficit and Debt (MGDD) van Eurostat. Een goede toepassing van die criteria waarborgt een coherente behandeling die noodzakelijk is om te verzekeren dat de statistieken vergelijkbaar zijn tussen de verschillende entiteiten van het land, maar ook op internationaal vlak met de andere Europese landen.

Het gevolg is dat sommige IZW's mogelijk zijn verplaatst van de sector van de niet-financiële vennootschappen (S.11) of van die van de IZW's ten behoeve van huishoudens (S.15) naar de overheidssector (S.13). Aangezien de satellietrekening van de IZW's niet de eenheden omvat die deel uitmaken van de sector S.13, heeft deze herclassificatie ook de opstelling van de satellietrekening beïnvloed. Het effect is evenwel vrij gering en wordt, in termen van de loonsom, geraamd op ongeveer -1%.

2.4 Herwaardering van de toegevoegde waarde in de bedrijfstak ziekenhuizen en herwaardering van de investeringen van de ziekenhuizen

In 2014 werden nieuwe gegevens van de FOD Volksgezondheid ingevoerd in het centrale kader van de nationale rekeningen, met het oog op de opstelling van de statistieken in verband met de ziekenhuisactiviteiten. Dat heeft ertoe geleid dat zowel de toegevoegde waarde als de investeringen van de ziekenhuizen sinds 1995 opwaarts zijn herzien. Deze herziening komt eveneens tot uiting in de statistieken van de satellietrekening van de IZW's, aangezien een deel van de ziekenhuizen¹ behoort tot de populatie waarop de rekening betrekking heeft.

Bovendien werd de raming van de investeringsbijdragen van de overheid voor de ziekenhuissector geherwaardeerd aan de hand van de gegevens van de COFOG (Classification of the Functions of the Government).

2.5 Verbruik van vaste activa van de izw's ten behoeve van huishoudens

Net als voor de rest van de economie, wordt het verbruik van vaste activa (afschrijvingen) van de sector S.15 van de instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van huishoudens (IZWBH) bepaald bij de berekening van de kapitaalvoorraad volgens de 'perpetual inventory method'. Die methode berust op de samenvoeging van de gedane investeringen, waarop buitengebruikstellings- en afschrijvingsfuncties worden toegepast. De investeringen vormen dus de basis van de ramingen van de kapitaalvoorraad en van zijn depreciatie.

¹ De ziekenhuizen die de juridische vorm van een vzw of een daarmee gelijkgestelde vorm hebben (zonder winstoogmerk) en die een aangifte neerleggen bij de RSZ, worden opgenomen in de satellietrekening van de IZW's.

Aangezien het om een zware methodologie gaat, werd ze niet toegepast bij de herziening van de investeringen van de IZWBH in 2011. Sindsdien is de (neerwaarts herziene) investeringsreeks opgenomen in de berekening van de kapitaalvoorraad, waardoor ook het verbruik van vaste activa van die sector neerwaarts moest worden bijgesteld. De waardering van de afschrijvingen werd eveneens beïnvloed door andere wijzigingen zoals de kapitalisatie van de R&D-uitgaven.

De herziening van de afschrijvingen in de sector van de IZWBH vertoont de bijzonderheid het bbp te beïnvloeden aangezien de productie (en dus de toegevoegde waarde) van de IZWBH, als niet-marktsector, wordt gewaardeerd als de som van alle productiekosten, waartoe het verbruik van vaste activa behoort. Deze berekeningen worden uitgevoerd in het centrale kader van de nationale rekeningen en opgenomen in de satellietrekening.

2.6 Behandeling van de gerichte verlagingen van de werkgeversbijdragen

De methodologische aanpassingen in het centraal kader hadden eveneens betrekking op de behandeling van de gerichte verlagingen van werkgeversbijdragen. Volgens de aanbevelingen van Eurostat moeten de gerichte verlagingen van sociale bijdragen¹ niet meer worden geregistreerd in mindering van de loonlasten van de werkgevers (waaronder IZW's), maar worden ze behandeld als subsidies: de beloning van werknemers is dus opwaarts herzien wat betreft de component 'sociale bijdragen', net zoals de subsidies aan ondernemingen. Het gaat derhalve om een zogenoemde brutoregistratie van de stromen. De 'brutoregistratie' van de gerichte sociale bijdragen werd in aanmerking genomen voor de opstelling van de satellietrekening van de IZW's aan de hand van de individuele gegevens met betrekking tot eenheden van de beschouwde populatie.

2.7 Giften aan of van IZW's

De recente statistische ontwikkelingen inzake de rekening van de IZWBH (S.15) hadden eveneens betrekking op de verbetering van de raming van de giften van en aan huishoudens. De registratie van deze giften wordt immers bemoeilijkt doordat de boekhoudkundige schema's van de vzw's geen eenduidige identificatie mogelijk maken. De methodologische werken hebben geleid tot een opwaartse herwaardering van de giften van en aan de huishoudens, die ten opzichte van de editie van 2012 in nettotermen zowat € 1,5 miljard belooft ten voordele van de IZWBH. De overdrachten van de overheid werden daarentegen neerwaarts bijgesteld naar rata van ongeveer 2 miljard, aangezien een gedeelte ervan werd geherkwalificeerd als subsidies ten voordele van IZW's die deel uitmaken van de sector van de niet-financiële vennootschappen.

Bij de herziening van de giften van de IZWBH aan de huishoudens nemen de giften in natura een specifieke plaats in, zoals hierna wordt toegelicht.

BEHANDELING VAN DE GIFTEN IN NATURA

In het kader van de herwaardering van de giften van de IZW's werd een wijziging aangebracht in de registratie van de giften in natura door de IZWBH.

Deze giften werden vroeger geboekt als intermediair verbruik van de IZWBH (transactie P2). Volgens het ESR moeten dergelijke giften worden geboekt als inkomensoverdrachten door IZW's (transactie D75). De toegepaste behandeling moest dus worden herzien.

De nieuwe behandeling van de giften in natura heeft een effect op de volgende statistische variabelen:

- a) het intermediair verbruik (P2), waaruit giften in natura moeten worden geweerd;
- b) de totale productie (P1) geraamd aan de hand van de som van de kosten, overeenkomstig de beginselen van het ESR, en meer bepaald de niet-marktoutput (P13);
- c) het finaal verbruik van de IZW's (P3), dat bepaald wordt door hun niet-marktoutput;
- d) de inkomensoverdrachten door de IZW's (D75) waarin hun giften in natura moeten worden geregistreerd.

1 Het betreft ofwel subsidies op bepaalde categorieën werknemers, zoals personen met een lichamelijke handicap of langdurig werklozen, of subsidies op de kosten van door ondernemingen georganiseerde of gefinancierde opleidingsprogramma's.

In de gedetailleerde nationale rekeningen van oktober 2016, die het referentiekader vormen voor deze satellietrekening, kon deze verandering pas vanaf het jaar 2013 worden toegepast op het geheel van de statistische reeksen. Bij een zogenoemde lopende herziening, zoals die van 2016, worden de bbp-ramingen (volgens de productieoptiek en de bestedingsoptiek) immers alleen voor de laatste jaren herzien. Dat betekent dus dat de onder de punten (a), (b) en (c) vermelde statistische aanpassingen in de rekeningen van oktober 2016 niet werden aangebracht voor de jaren vóór 2013¹. De inkomensoverdrachten werden daarentegen aangepast sinds 1995, aangezien ze de raming van het bbp niet beïnvloeden.

Aangezien de satellietrekening van de IZW's precies is toegespitst op de economische ontwikkelingen in de verenigingssector, werd ervoor geopteerd om alleen op dit punt af te wijken van het centrale kader van de nationale rekeningen. De statistische reeksen P1 (inclusief component P13), P2 en P3 werden in deze rekening dus aangepast voor de periode 2009-2012, zodat er geen reeksbreuk optreedt in de hier voorgestelde statistieken. De aangebrachte correcties hebben betrekking op de volgende bedragen: € 574 miljoen in 2009, € 552 miljoen in 2010, € 465 miljoen in 2011 en € 590 miljoen in 2012.

De nieuwe behandeling van de giften in natura heeft geen effect op de raming van de toegevoegde waarde, aangezien de productie en het intermediair verbruik van de IZWBH neerwaarts worden bijgesteld voor identieke bedragen. De verhoging van het finaal verbruik van de IZWBH (punt (c) hierboven) heeft daarentegen wel een effect op de besparingen en het financieringssaldo van de sector. De aggregaten voor de totale economie, die zijn opgenomen in tabel 5 van deze publicatie, werden bijgevolg eveneens aangepast².

2.8 Statistieken betreffende de gesalarieerde werkgelegenheid

De statistieken betreffende de gesalarieerde werkgelegenheid in het kader van de nationale rekeningen worden opgesteld aan de hand van informatie van de RSZ, de RSZPPO en het RSVZ. Om dubbeltellingen te voorkomen worden correcties aangebracht, op basis van het principe dat een persoon slechts één keer kan worden geregistreerd. De correcties voor dubbeltellingen werden de afgelopen jaren verfijnd, zowel wat hun totale volume als wat de opsplitsing tussen de bedrijfstakken betreft. Deze aanpassingen hebben een effect gehad op de statistieken voor de sector van de IZW's, aangezien de correcties voor dubbeltellingen specifiek aan de IZW's werden toegerekend aan de hand van het aandeel van deze IZW's in de totale gesalarieerde werkgelegenheid per bedrijfstak.

¹ Deze correcties zullen in het centrale kader van de rekeningen worden aangebracht bij de volgende zogenoemde occasionele herziening, waarbij de volledige statistische reeksen (inclusief die met betrekking tot het bbp) sedert 1995 zullen worden aangepast.

² Dat betekent dat, voor de jaren 2009 tot 2012, de besparingen en het financieringssaldo van de totale economie in deze publicatie opwaarts worden bijgesteld naar rata van ongeveer 0,2 procentpunt bbp ten opzichte van de cijfers die werden gepubliceerd in het centrale kader van de rekening, bij overigens gelijkblijvende omstandigheden.